

ВСТУП

Мета дисципліни «Історія економіки та економічної думки» полягає у систематизації знань студентів та поглибленому вивченні основних принципів та методів казначейського обслуговування бюджетних коштів при виконанні державного бюджету і місцевих бюджетів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України. Закріплення практичних навиків вивчення та оцінки стану державних фінансів.

Завдання – сформулювати розуміння теоретичних фінансових концепцій та практичних підходів щодо: особливостей функціонування окремих структурних підрозділів органів Державної казначейської служби; основних положень законодавчих та нормативних актів, на підставі яких здійснюють свою діяльність органи казначейства; казначейського виконання державного та місцевих бюджетів за доходами та видатками; методів державного контролю, що застосовується органами казначейства при взаємодії з іншими фінансовими органами; порядку складання фінансової звітності про виконання бюджетів; особливостей казначейського обслуговування державного боргу.

Структура курсу

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- головні етапи розвитку економічної думки та світових економічних систем;
- основні школи і напрями економічної теорії;
- методи історії економіки у відповідності до різних вироблених в ході історичного процесу підходів (шкіл, авторів тощо);
- механізми дії економічних законів і механізм використання їх людьми в історичному процесі пошуку більш ефективних форм господарської діяльності;
- місце «Історії економічних вчень» в системі наук;
- суспільні функції, особливості теоретичних та практичних складових предмету;

вміти:

- розрізняти особливості та головні відмінності в економічному розвитку таких періодів: цивілізації стародавнього Сходу, Греко-Римська антична цивілізація, Європейське та Східне Середньовіччя, Нова та Новітня доба в історії людства;
- давати порівняльну оцінку наукового внеску представників окремих шкіл та напрямків в розробку економічної теорії, розгорнуту характеристику економічних концепцій;
- проводити історико-логічний аналіз основних етапів розвитку економічної думки;
- визначати умови реалізації всього спектру функцій притаманних певній моделі, що сформувалась протягом конкретних хронологічних рамок в локальному, загальнодержавному та світовому масштабі;
- визначення проміжних та кінцевих індикаторів, що обумовлюють приналежність певного ідейного ряду конкретній школі або автору;

- аналізувати та оцінювати ступінь впливу внутрішньої і зовнішньої політики держави, суспільних рухів, війн, національних і етнографічних особливостей, законів, релігійних культур на становлення та розвиток економічних ідей, теорій тощо.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалаврів забезпечує важливу базу знань в сфері історичного розвитку економічних ідей (концепцій, моделей, тощо), без яких неможлива теоретична та практична діяльність сучасного економіста.

Зв'язок з іншими дисциплінами.

Дисципліна є синтезом історії та економіки. Забезпечує історико-економічне пізнання з розвитком економічних знань у цілому. Як джерело фактичного матеріалу для всіх економічних наук вона допомагає у вивченні економічної теорії, економіки підприємства, сільського господарства, фінансів, грошового обігу тощо. Галузеві та функціональні економічні науки без обґрунтування історико-економічними дослідженнями втрачають власний теоретичний рівень. Існує тісний зв'язок історії господарства з історичними науками, насамперед із загальною історією, в якій певна увага приділяється й історії економіки. У свою чергу історія економічних вчень не може обминути найважливіші події загальної історії, оскільки зрозуміти економічний розвиток суспільства без опанування ідеології, політики та інших факторів неможливо.

Історія економічних вчень обов'язково передбачає вивчення внутрішньої і зовнішньої політики держави, суспільних рухів, війн, національних і етнографічних особливостей, законів, релігійних культур, науки і мистецтва тощо.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема 1. Економічна історія як наука. Особливості соціально-економічного устрою цивілізацій Стародавнього Сходу.

Питання для лекції:

1. Економічна історія: сутність, функції та методи
2. Періодизація економічної історії
3. Організація господарства у період первісного суспільства

План семінарського заняття:

1. Господарство первісних суспільств в історії України
2. Господарський розвиток та економічна думка в Месопотамії.
3. Господарський розвиток Стародавнього Єгипту
4. Розвиток господарських відносин у ранньочивілізаційному Китаї
5. Розвиток господарських відносин у ранньочивілізаційній Індії
6. Крито-Мікенська цивілізація та їх господарство
7. Еволюція грошей у період первісних суспільств

Тема 2. Особливості соціально-економічного устрою античного світу. Становлення та розвиток феодальної системи господарювання.

Питання для лекції:

1. Характеристика етапів господарського розвитку Стародавньої Греції і Стародавнього Риму
2. Розвиток економічної думки античного світу. Економічні ідеї Ксенофонта, Платона, Аристотеля. Економічні погляди Катона, братів Гракхів, Варрона, Колумелли.
3. Організація господарства у період первісного суспільства

План семінарського заняття:

1. Грошовий обіг, внутрішня та зовнішня торгівля Стародавньої Греції і Стародавнього Риму
2. Розвиток фінансових послуг у Стародавній Греції і Стародавньому Риму
3. Економічні причини підйому Стародавньої Греції та Риму.
4. Економічний розвиток Київської Русі.

Тема 3. Генезис капіталізму та мануфактурний період його розвитку (XVI-XVIII ст.).

Питання для лекції:

1. Вплив Великих географічних відкриттів на економічний розвиток Європи.
2. Сутність та особливості процесу первісного нагромадження у провідних країнах світу – Англії, Нідерландах, Франції, Німеччині, США.
3. Мануфактурне виробництво. Економічні програми буржуазних революцій в Європі та США.

4. Революція цін” XVI ст., її суть, причини, наслідки та значення.

План семінарського заняття:

1. Грошовий обіг, внутрішня та зовнішня торгівля Стародавньої Греції і Стародавнього Риму
2. Розвиток фінансових послуг у Стародавній Греції і Стародавньому Риму
3. Економічний розвиток Київської Русі.

Тема 4. Епоха переходу до індустріального суспільства (кінець XVIII – перша половина XIX ст.).

Питання для лекції:

1. Сутність меркантилізму як напрямку економічної думки
2. Фізіократи: основні представники та праці
3. Зародження класичної школи економіки

План семінарського заняття:

4. Антична економічна думка
5. Економічна думка Давнього Сходу
6. Розвиток економіки Великої Британії у XIX-поч XX століття (до Першої світової війни)
7. Розвиток економіки США у XIX-поч XX століття (до Першої світової війни)
8. Розвиток економіки Німеччини у XIX-поч XX століття (до Першої світової війни)
9. Розвиток економіки Франції у XIX-поч XX століття (до Першої світової війни)

Тема 5. Господарство та економічна думка в період державно-монополістичного розвитку суспільств Європейської цивілізації (перша половина XX ст.)

Питання для лекції:

1. Перша світова війна та її економічні наслідки.
2. Розвиток господарств країн світу у 20-х рр. План Ч. Дауеса.
3. Світова економічна криза 1929–1933 рр.
4. Теорія конкуренції Е. Чемберліна.
5. Економічна теорія Дж. М. Кейнса.

План семінарського заняття:

1. Вплив Першої світової війни на розвиток господарства європейських країн та США. Версальська угода та її економічна сутність.
2. Причини виникнення та наслідки економічної кризи 1929-1933 років для країн Європейської цивілізації.
3. Криза світового господарства (1929-1933 рр.) та шляхи виходу з неї.
4. Сутність політики «Нового курсу» Ф. Д. Рузвельта.
5. Зміни в господарствах країн Західної цивілізації в 20-30 рр. XX ст. та їх відображення в теоретичній системі Дж. М. Кейнса.

6. Економічна криза 1929-1933 років та особливості її прояву в Англії та Франції.
7. Особливості економічної кризи 1929-1933 років у Німеччині. Роль німецької школи неолібералізму у господарському відродженні країни.
8. Світове господарство в роки стабілізації. Плани Дауеса та Юнга, їх сутність та мета.
9. Господарство провідних країн Західної цивілізації на етапі державно - монополістичного розвитку. Теорії конкуренції Е. Чемберліна, Дж. Робінсон.

Тема 6. Розвиток національних економік країн Європейської цивілізації в системі світового господарства під впливом науково-технічної революції (друга половина ХХ ст.)

Питання для лекції:

1. Світова економічна система у другій половині ХХ ст.
2. Особливості економічного розвитку національних економік у 50–70-і рр. ХХ ст.
3. Особливості змішаних ринкових систем господарств провідних країн світу. Типові моделі національних економік.
4. Економічна політика зростання та антикризова політика у реформуванні господарств окремих країн: інституціоналізм, неокейнсіанство, неокласика, неолібералізм.

План семінарського заняття:

1. Економічні та соціальні наслідки другої світової війни.
2. Значення плану Маршалу для економічного розвитку країн західного світу.
3. Реформи Л. Ерхарда.
4. Особливості та протиріччя розвитку таких провідних течій економічної думки Заходу як неокейнсіанство, неокласичний синтез та неолібералізм.
5. Основні напрямки дослідження соціально-економічних проблем з позиції інституційної теорії.

Тема 7. Світове господарство та основні напрямки економічної думки на етапі інформаційно-технологічної революції (90-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.)

Питання для лекції:

1. Розвиток світового господарства наприкінці ХХ – початку ХХІ ст.
2. Посткейнсіанство та нове кейнсіанство: особливості та відмінні риси
3. Суть та наслідки інформаційно-технологічної революції кінця ХХ – поч. ХХІ ст.
4. Монетаризм та інші неокласичні економічні концепції сьогодення
5. Еволюція інституціоналізму наприкінці ХХ - на початку ХХІ ст. та його місце в структурі сучасної світової економічної думки.

План семінарського заняття:

1. Криза середини 70-х рр. ХХ ст.: особливості та наслідки
2. Характеристика англійського та американського посткейнсіанства

3. Основні положення монетаристської теорії?
4. Теорія раціональних очікувань: сутність та використання
5. Характеристика «теорії трьох хвиль» Е. Тоффлера та «теореми Коуза»?
6. Вплив глобалізації на національні господарства.
7. Особливості взаємодії національних господарств у світовій економічній системі

Тема 8. Формування засад ринкового господарства в Україні (90-ті роки ХХст. – поч. ХХІ ст.)

Питання для лекції:

1. Особливості економічного розвитку України до здобуття незалежності
2. Початок економічних реформ в Україні (1991-1994 рр.).
3. Особливості радикальних економічних перетворення у другій половині 1990-х років.

План семінарського заняття:

1. Особливості процесу індустріалізації в Україні.
2. Розвиток економіки України у ХХ столітті.
3. Економіка України на початку 90-х роки
4. Особливості переходу України до ринкової економіки
5. Економічні реформи в Україні у 90-х роках ХХ століття
6. Особливості розвитку України на початку ХХІ ст.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна

1. Економічна історія: Навчально-методичний посібник / Томочко Н.О., Пучко О. А., Рудомьоткіна Л. М. та ін. – К., 2001.
2. економічних спеціальностей. – К., 2010.
3. Історія економіки та економічної думки : підручник ; за ред. В.Д. Базилевича ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ : Знання, 2018. 775 с.
4. Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу: Підручник / За ред. Б.Д. Лановика. — 4-те вид., випр. і дон. — К.: Вікар, 2001. — 477 с.
5. Назаров І. В. Економічна історія. Навчально-методичний посібник для студентів
6. Юхименко П.І., Леоненко П.М., Ільєнко А.А. Економічна історія : навч. 4. посіб. Біла Церква, 2002.

Додаткова

1. Економіка зарубіжних країн: Підручник / А. Філіпенко, В. Вергун, І. Бураковський та ін. – К., 1996.
2. Економічна історія: Навчально-методичний посібник / Томочко Н.О., Пучко О. А., Рудомьоткіна Л. М. та ін. – К., 2001.
3. Злупко С.М. Історія економічної теорії. – К.: Знання, 2005.
4. Історія економічних учень: хрестоматія: навч. посіб. / уклад.: В.Д. Базилевич, Н.І. Гражевська, А.О. Маслов та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011.

ПИТАННЯ НА ІСПИТ

1. Етапи розвитку економіки й основні напрямки економічної думки.
2. Предмет і метод "Історії економіки та економічної думки".
3. Методи історії економіки та економічної думки.
4. Функції історії економіки та економічної думки, її місце у системі наук.
5. Етапи господарської еволюції первісного суспільства.
6. Економічний розвиток перших цивілізацій Стародавнього Сходу.
7. Становлення економічної думки Стародавнього Сходу.
8. Господарство первісних племен на території Українських земель.
Трипільська культура.
9. Характерні риси економічного розвитку Стародавньої Греції та Стародавнього Риму.
10. Розвиток економічної думки Античного Світу.
11. Економічний розвиток східнослов'янських племен.
12. Характерні риси європейського господарства періоду середньовіччя.
13. Економічні погляди середньовіччя у Західній Європі.
14. Економічні погляди середньовікового Сходу.
15. Економічний розвиток Українських земель (V-XV ст.).
16. Економічна думка України періоду середньовіччя.
17. Вплив великих географічних відкриттів на економічний розвиток Європи.
18. Сутність і особливості первісного нагромадження капіталу у провідних країнах світу.
19. Теорії раннього та пізнього меркантилізму.
20. Економічний розвиток Запорізької Січі та економічні погляди Б.Хмельницького.
21. Промисловий переворот і його соціально-економічні наслідки.
22. Загальна характеристика ранньої класичної політекономії.
23. Зріла класична політекономія.
24. Пізня класична політекономія. Ідеї реформізму.
25. Пізня класична політекономія. Ідеї прагматизму.
26. Пізня класична політекономія. Ідеї апологетизму.
27. Західноєвропейський утопічний соціалізм.
28. Виникнення та розвиток марксистської економічної теорії.
29. Стара історична школа Німеччини.
30. Господарський розвиток України та економічні погляди її мислителів у другій половині XVII – першій половині XIX ст.
31. Основні тенденції розвитку світової економіки у другій половині XIX – на початку XX ст.
32. Нова історична школа Німеччини.
33. Порівняльна характеристика шкіл мікроекономічного аналізу (австрійська, американська, кембріджська, математична).
34. Економічний розвиток України в др. пол. XIX – на початку XX ст.
35. Дворянсько-ліберальна та ліберально-буржуазна думка.
36. Економічні погляди революційної та радикальної демократії.
37. Економічні ідеї народників.
38. Розвиток політичної економії в Україні.
39. Відображення марксизму в працях українських економістів.

40. Соціальний напрям в економічній думці України.
41. Розвиток економічної думки в Галичині.
42. Економічні наслідки першої світової війни. Світова економічна криза 1929-1933 рр.
43. Економічні наслідки другої світової війни.
44. Еволюція неокласичної теорії на початку ХХ ст.
45. Зародження інституціонально-соціального напрямку.
46. Виникнення кейнсіанської теорії.
47. Економічний розвиток європейських країн у другій половині ХХ ст.
48. Загальна характеристика ідей неолібералізму.
49. Неокласичний синтез.
50. Посткейнсіанство.
51. Післявоєнний інституціоналізм.
52. Глобалізація економічних процесів і формування нової економіки.
53. Концепції неокласичного відродження.
54. Нове кейнсіанство.
55. Неоінституціоналізм.
56. Неомарксизм.
57. Господарство УРСР у 20 р. ХХ ст.
58. Економічний розвиток України в 30-50 рр. ХХ ст.
59. Господарство України другої половини ХХ ст.
60. Загальна характеристика радянської економічної думки.
61. Напрями ринкової трансформації в Україні.
62. Сучасна економічна думка України.